

Klassiska konserthuset

SÖREN HOLMBERG

Det är väl att ta i att kalla Göteborgs konserthus klassiskt. Så gammalt och ärevärdigt är inte huset. Anorna sträcker sig inte längre tillbaka än till 1935. Men bra klassisk musik spelas i huset, så helt fel är inte rubriken. Frågan i denna lilla rapport är vad det är för slags människor som besöker konserthuset; många, kanske de flesta, för att lyssna på klassisk musik får vi utgå ifrån.

Bakgrunden är att vi i SOM-institutet bestämde oss för att experimentera med en ny typ av enkätfråga för att möjliggöra studier av publiken till olika evenemangsanläggningar i Göteborg. Tanken var att få fram mått både på den faktiska och på den potentiella publiken. Den undersökningsteknik vi valde innebar att svarspersonerna presenterades för en lång lista med anläggningar och tillfrågades: "Har Du under det senaste året besökt någon av följande anläggningar eller utflyktsmål?" Svarsalternativen som specificerades var: "ja, flera gånger; ja, någon gång; nej och nej, men skulle gärna vilja."

Frågetekniken fungerade i den meningen att de allra flesta (över 90 procent) angav ett svar för var och en av de efterfrågade anläggningarna. Frågetekniken tycks dock ha fungerat något sämre när det gäller att minimera det problem som vidlåder alla mätningar av detta slag, nämligen människors tendens att vilja visa sig aktiva och engagerade på områden som är förknippade med positiva sentiment. Om områdena dessutom är statusfyllda och socialt prestigeladdade kan överrapporteringen skjuta i höjden.

Resultaten i tabell 1 visar hur många besökare ett 15-tal anläggningar i Göteborgstrakten hade bland västsvenskar 1994 - om vi kan tro vad västsvenskarerna själva uppger. Att det i flera fall kan vara fråga om något uppblåsta siffror kan man misstänka. Men bara misstänka, eftersom några otvetydigt sanna uppgifter om antalet besökare inte existerar för de olika anläggningarna; i bästa fall finns statistik över antalet besök, men inte över antalet olika besökare. Och det är ett problem eftersom personer kan besöka samma anläggning fler än en gång.

Tabell 1. Västsvenskar besöker evenemangsanläggningar i Göteborg med omnejd.

fråga: "Har Du under det senaste året besökt någon av följande anläggningar eller utflyktsmål?"

anläggning	ja flera gånger (1)	ja, någon gång (2)	besöksförekomst			andel publik (1+2)	andel potentiell publik (1+2+4)
			nej (3)	nej, men skulle gärna vilja (4)	summa procent		
Gamla Ullevi	5	14	63	18	100	19	37
Gunnebo Slott	3	16	63	18	100	19	37
GöteborgsOperan	1	10	51	38	100	11	49
Konserthuset	4	15	58	23	100	19	42
Liseberg	19	48	26	7	100	67	74
Lödöse Museum	1	5	74	20	100	6	26
Marstrand	14	35	39	12	100	49	61
Nya Ullevi	5	19	61	15	100	24	39
Nääs	4	23	59	14	100	27	41
Scandinavium	6	31	50	13	100	37	50
Stadsteatern	3	19	59	19	100	22	41
Stora Teatern	3	13	66	18	100	16	34
Tjolöholms Slott	4	21	59	16	100	25	41
Bohusläns Museum	2	11	73	14	100	13	27
Åby Travbana	2	8	82	8	100	10	18

Kommentar: Antalet svarspersoner är cirka 1500. Runt 100 personer besvarade ej frågorna och ingår inte i procentbasen. Resultaten kommer från Väst-SOM 1994.

Resultaten för konserthuset kan illustrera överskattningsproblemet. Enligt konserthuschefen Sture Carlsson hade Göteborgs Konserthus cirka 90 000 besökare under säsongen 1993/94, inklusive besökare som gjorde annat än lyssnade till klassisk musik. Enligt vad västsvenskarna, definierade som personer mellan 15-80 år boende i Göteborg och i 11 kranskommuner, själva säger besökte 19 procent av dem Konserthuset under det senaste året. Antalet 15-80 åringar i våra urvalskommuner är cirka 600 000; 19 procent av 600 000 motsvarar 114 000 personer, alltså något fler än konserthuschefen Carlsson uppskattade hade besökt hans byggnad.¹

Även om det smärtar en gammal enkätforskare att behöva erkänna, är det nog ingen tvekan om att konserthuschefens uppgifter ligger närmare sanningen än våra från Väst-SOM94. Det är lite fint att gå på Konserthuset, därför uppger människor gärna att de gör det. Vi får en överskattning av antalet besökare. Överskattningen behöver dock inte innebära att materialet inte kan användas för att göra nedbrytningar och studera hur konserthusbesökandet ser ut i olika samhällsgrupper. Besöksiffrorna kommer naturligtvis att var något överskat-

tade i de olika grupperna, precis som i totalmaterialet, men vi har ingen anledning att förvänta oss några allvarliga snedvridningar i resultaten mellan grupperna. Vissa snedvridningar (förhoppningsvis mindre) kan man dock befara. I grupper där det är socialt korrekt att säga att man uppskattar klassisk musik kan vi befara en något förstärkt tendens att uppges att man besökt Konserthuset. En sådan grupp skulle kunna vara övre medelklass och akademiker.

Resultaten i tabell 2 visar vad det är för människor som uppger att de besöker Konserthuset respektive uppger att de inte besöker Konserthuset, men att de gärna skulle vilja. Den senare gruppen av personer är naturligtvis speciellt intressant för en expansiv konserthuschef. Den ger en antydning om var eventuellt nya kunder står att finna.

Mönstret i resultaten känns inte överraskande. De bekräftar i stort de föreställningar om Konserthusets publik som denne författare utan specialkunskaper i ämnet har haft. De flitigaste konserthusbesökarna återfinns bland kvinnor, bland äldre personer, bland högutbildade, bland höginkomsttagare, bland SACO-medlemmar och bland personer från högre tjänstemannafamiljer.

Om man tycker skillnaderna i besöksfrekvens är stora eller små mellan olika grupper är en fråga om vad man jämför med och vad man hade förväntat sig. Så mycket är dock klart att det är svårt att hävda att skillnader på över 20 procentenheter är försumbara. Och så stora skillnader i besöksfrekvens har vi exempelvis mellan låg- och högutbildade personer och mellan personer från arbetar- respektive högre tjänstemannafamiljer. Bland lågutbildade och personer från arbetarfamiljer var det endast 10 respektive 12 procent som uppgav att de besökt Konserthuset under det senaste året. Motsvarande besöksandelar var 31 respektive 34 procent bland högutbildade respektive bland personer från högre tjänstemannafamiljer.

Grupper, förutom lågutbildade och arbetare, som utmärks av en låg besöksfrekvens på konserthuset är jordbrukare (osäkert resultat pga mycket få svars-personer), arbetslösa, invandrare och småbarnsföräldrar. Bland dessa sporadiska besökare på konserthuset skiljer invandrare och småbarnsföräldrar ut sig genom att i stor utsträckning ange att de gärna skulle vilja gå.

Tabell 2. Besök på konserthuset efter social grupptillhörighet

social grupp	besöksförekomst						andel publik (1+2)	andel potentiell publik (1+2+4)
	ja, flera gånger (1)	ja, någon gång (2)	nej (3)	nej, men skulle gärna vilja (4)	summa procent	antal personer		
Kön								
man	3	15	64	18	100	756	18	36
kvinnor	6	16	50	28	100	729	22	50
Ålder								
15-30	3	13	59	25	100	444	16	41
31-60	4	17	55	24	100	765	21	45
61-80	7	14	64	15	100	231	21	36
Utbildning								
låg	1	9	74	16	100	465	10	26
medel	4	13	58	25	100	529	17	42
hög	7	24	40	29	100	474	31	60
Familjeklass								
arbetarfamilj	2	10	70	18	100	532	12	30
tjänstemannafamilj	5	19	53	23	100	410	24	47
högre tjänstemannafamilj	10	24	35	31	100	228	34	65
jordbrukarfamilj	0	8	75	17	100	12	8	25
företagarfamilj	4	11	62	23	100	120	15	38
Förvärsarbete								
förvärsarbetande	5	18	56	21	100	809	23	44
arbetslös	1	10	53	36	100	116	11	47
ålderspensionär	7	13	65	15	100	195	20	35
studerande	4	11	56	29	100	204	15	44
Medborgarskap								
svensk	4	16	58	22	100	1409	20	42
icke-svensk	4	9	48	39	100	67	13	52
Fack								
LO	2	10	69	19	100	405	12	31
TCO	6	19	50	25	100	316	25	50
SACO	9	23	41	27	100	115	32	59
Barn								
inga under 16 år hemma	5	18	56	21	100	809	23	44
småbarn 0-3 år hemma	1	7	61	31	100	178	8	39
Hushållsinkomst								
- 200 000	4	14	55	27	100	456	18	45
201 000 - 400 000	3	14	63	20	100	668	17	37
401 000 -	7	24	46	23	100	264	31	54
Samtliga svarspersoner	4	15	58	23	100	1485	19	42
Enbart Göteborg	5	18	54	23	100	843	23	46

Kommentar: Resultaten bygger på data från Väst-SOM 1994.

Den sociala sammansättningen på Konserthusets publik ger upphov till en klar förväntan när det gäller den politiska sammansättningen. De borgerliga partierna bör vara väl representerade medan det relativt sett bör vara mer tunn-
sått med anhängare till centerpartiet och socialdemokraterna. Resultaten i ta-
bell 3 bekräftar vår förväntan.

Tabell 3. Politik och klassisk musik. Besök på konserthuset i olika politiska grupper.

politisk grupp	besöksförekomst				summa procent	antal personer	andel publik (1+2)	andel potentiell publik (1+2+4)
	ja, flera gånger (1)	ja, någon gång (2)	nej (3)	nej, men skulle gärna vilja (4)				
Partisynpati								
v	3	17	55	25	100	116	20	45
s	3	11	65	21	100	545	14	35
c	0	9	59	32	100	66	9	41
fp	8	18	42	32	100	121	26	58
m	9	20	52	19	100	358	29	48
kds	10	20	35	35	100	40	30	65
mp	1	17	49	33	100	73	18	51
EU-åsikt								
för svenskt medlemskap	6	21	51	22	100	665	27	49
emot svenskt medlemskap	3	12	61	24	100	523	15	39
Politiskt intresse								
mycket	7	23	47	23	100	176	30	53
ganska	5	18	51	26	100	653	23	49
inte särskilt	3	11	66	20	100	550	14	34
inte alls	1	5	76	18	100	90	6	24
Samtliga svars personer	4	15	58	23	100	1485	19	42

Kommentar: Resultaten är hämtade från VästSOM-studien 1994.

Partipolitiskt återfinns de flitigaste konserthusbesökarna bland kristdemokratiska sympatisörer (30 procent), tätt följda av moderater (29 procent) och folkpartister (26 procent). Sympatisörer till vänsterpartiet och miljöpartiet går inte lika mycket på konserthuset (20 respektive 18 procent), men klart mer än socialdemokrater (14 procent) och centerpartister (9 procent).

I dessa dagar när den nya EU-dimensionen växer fram som en ny kraftfull konfliktdimension i svensk politik kan det var intressant att notera att Konserthusets publik i genomsnitt lutar mer åt ja-sidan än åt nej-sidan.

Bilden av konserthuspubliken formar ett förhållandevis klart mönster. Och det är ett mönster som knappast är överraskande. Tvärtom är det ett mönster som bekräftar många av våra förväntningar/fördomar när det gäller hur publiken är sammansatt på en finkulturell högborg som Konserthuset. Publiken tenderar att vara mer mogen, mer kvinnlig, mer utbildad, mer burgen och mer borgerlig än befolkningen som helhet.

Noter

- 1 En och annan utombys besökare har väl Konserthuset också, vilket innebär att bland konserthuschefens 90 000 besökare har ett okänt antal gjorts av personer från kommuner, kanske länder, utanför vårt Väst-SOM-urval. Väst-SOMs estimat på 114 000 besökare skall alltså inte jämföras med 90 000 besökare utan med en något lägre (okänd) siffra som visar västsvenska besök å Konserthuset. Om vi antar att antalet utombys besökare, och besökare under 15 år eller över 80 år, är sammanlagt 5 000 skall Väst-SOMs uppskattning om 114 000 besökare jämföras med 85 000, vilket ger en överskattning på 29 000 besökare eller 34 procent.